

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/218090,Uroczystosci-w-80-rocznice-oswobodzenia-wiezniow-niemieckich-obozow-koncentracyj.html>
13.04.2026, 02:00

[Następny](#)

[Powrót](#)

Uroczystości w 80. rocznicę oswobodzenia więźniów niemieckich obozów koncentracyjnych

28 kwietnia 2025 r. na warszawskich Powązkach Wojskowych, w 80. rocznicę oswobodzenia więźniów obozów koncentracyjnych, pod Pomnikiem-Mauzoleum Ofiar Hitlerowskich Obozów Koncentracyjnych upamiętniliśmy ofiary niemieckich zbrodni.

28.04.2025

[II Wojna Światowa KL Ravensbrück Niemieckie obozy koncentracyjne](#)

Podczas uroczystości zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr Mateusz Szpytma przypomniał, że KL Ravensbrück był obozem stworzonym wyłącznie dla kobiet, wśród których najwięcej było Polek.

- Mamy bardzo wiele świadectw, wspomnień, relacji mówiących o funkcjonowaniu obozu KL Ravensbrück. O mordach, jakie tam miały miejsce, o eksperymentach medycznych

- dodał zastępca prezesa IPN i wymienił m.in. wspomnienia wojenne Karoliny Lanckorońskiej, publikację Wandy Póltawskiej „I boję się snów” oraz wybitne dzieła sztuki autorstwa Zofii Pociłowskiej-Kann i Marii Hiszpańskiej-Neumann, które powstawały jeszcze w czasie trwania działalności obozu i po nim.

- W Instytucie Pamięci Narodowej staramy się, aby jak największe grupy młodzieży - szkolnej, akademickiej - wyjeżdżały do miejsc, w których cierpieli nasi rodacy. Czynimy to bardzo często we współpracy ze stowarzyszeniami, które grupują bliskich tych, którzy zostali tam zamordowani

- powiedział dr Mateusz Szpytma.

Zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma złożył wieniec pod Pomnikiem-Mauzoleum Ofiar Hitlerowskich Obozów Koncentracyjnych oraz oddał hołd w miejscu upamiętnienia Polek zamordowanych w KL Ravensbrück (kwatery B26, rząd 1, miejsce 21). Pomnik „Pamięci Polek rozstrzelanych i zamordowanych w obozie koncentracyjnym Ravensbrück 1939-1945” został odrestaurowany ze środków Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN.

W wydarzeniu uczestniczyli m.in. prezes Stowarzyszenia Rodzina Więźniarek Niemieckiego Obozu Koncentracyjnego Ravensbrück Elżbieta Kuta, wiceprezydent Międzynarodowego Komitetu Ravensbrück Hanna Nowakowska, prezes Stowarzyszenia *Ne Cedat Academia* dr Monika Małecka, dyrektor Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN Adam Siwek oraz kapelan warszawskiego Klubu b. Więźniarek KL Ravensbrück dr Robert Ogrodnik, który przewodniczył modlitwie w intencji ofiar niemieckich zbrodni.

Organizatorem uroczystości było Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa Instytutu Pamięci Narodowej.

* * *

Konzentrationslager Ravensbrück. Historia kobiecego obozu koncentracyjnego i współczesnej pamięci

Obóz koncentracyjny Ravensbrück powstał w listopadzie 1938 roku na rozkaz Heinricha Himmlera, jako jedyny w III Rzeszy obóz stworzony specjalnie dla kobiet („Frauenkonzentrationslager Ravensbrück”). Miał służyć jednemu celowi – fizycznej eliminacji, ujarzmieniu i upodleniu kobiet uznanych za zbędne, niebezpieczne czy zwyczajnie „inne”. Przez siedem lat funkcjonowania przez jego bramy przeszło około 130 tysięcy kobiet i dzieci z ponad 40 państw, z czego aż 36% stanowiły Polki. W 1941 roku powstała również męska część obozu („Männerlager Ravensbrück”), lecz jego rdzeniem pozostał kompleks kobiecy.

Funkcjonariusze III Rzeszy wykorzystywali więźniarki Ravensbrück do niewolniczej pracy – pracowały ponad siły w obozowych warsztatach, zakładach przemysłowych SS i w firmach prywatnych. Nieustanny terror był codziennością – kobiety bito, poniżano i głodzono. Wyjątkowo okrutny los spotkał część polskich więźniarek, które stanowiły największą grupę poddaną pseudomedycznym eksperymentom. Niemieccy lekarze dokonywali na nich przeszczepów tkanek, zakażali ich rany m.in. bakteriami wywołującymi groźne zakażenia, tj. ropowicę, tężec, zgorzel gazowa i sepsa, testowali reakcje na eksperymentalne leki czy też symulowali leczenie ran bojowych związanych z wprowadzaniem do organizmów ciał obcych (np. odłamków, szkła czy trocin) i obserwacją procesu gojenia. Nie miało to nic wspólnego z medycyną – były wyłącznie pseudonaukowymi działaniami służącymi zbrodniczej ideologii III Rzeszy. Ofiary tych eksperymentów nazywały siebie „królikami”, po wojnie część z nich zeznawała podczas procesów norymberskich. Ich świadectwa przyczyniły się do skazania sprawców, m.in. Karla Gebhardta – głównego wykonawcy eksperymentów w Ravensbrück, Fritza Fischera – asystenta Gebhardta w szpitalu SS Hohenlychen, wykonawcy eksperymentów w obozie czy Herty Oberheuser – jedynej kobiety oskarżonej w Procesie lekarzy, odpowiedzialnej za wykonywanie okrutnych „testów leczenia” ran i podawanie zastrzyków śmiertelnych.

Do Ravensbrück kierowano m.in. Polki służące w Armii Krajowej (zwłaszcza walczące w Powstaniu Warszawskim) oraz w innych konspiracyjnych organizacjach ale też ukrywające Żydów, schwytane podczas łapanek czy też skazane za działalność „antyniemiecką”. Szczególnie zapamiętano kilka z nich:

- Wanda Póltawska – lekarz psychiatra, ofiara eksperymentów, w późniejszym czasie współpracowniczka papieża Jana Pawła II. W 2019 roku otrzymała od Instytutu Pamięci Narodowej Nagrodę „Kustosz Pamięci Narodowej”,
- Krystyna Zaorska – artystka, autorka rysunków z obozu, historia jej uwięzienia w Ravensbrück została powiedziana w filmie dokumentalnym „Because I Was a Painter”. Jest jedną z ostatnich żyjących więźniarek obozu,
- Zofia Pociłowska – rzeźbiarka, więźniarka nr 7523. *Pietà* oraz *Ręce* jej autorstwa są eksponowane w polskim pawilonie pamięci w Ravensbrück. Na dziedzińcu Pawiaka w Warszawie znajduje się obelisk jej autorstwa upamiętniający ofiary uwięzienia Pawiak,
- Maria Hiszpańska-Neumann (właściwie Maria Zofia Janina) „Myszka” – graficzka, ilustratorka. W swej twórczości utrwalała przeżycia obozowe. W czasie okupacji należała do Związku Walki Zbrojnej, zajmowała się kolportażem nielegalnej prasy. Aresztowana przez Niemców, ostatecznie 10 kwietnia 1942 roku przewieziono ją do KL Ravensbrück, gdzie otrzymała numer 10219. Potem osadzona została w Neubrandenburgu,
- Karolina Lanckorońska – arystokratka, historyk sztuki – profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, podczas wojny żołnierz Armii Krajowej, działaczka Rady Głównej Opiekuńczej

wspierająca represjonowanych Polaków, po wojnie na emigracji we Włoszech, która po 1989 podarowała Polsce niezwykle cenne dzieła sztuki założycielka Fundacji Lanckorońskich.

Obóz KL Ravensbrück charakteryzował się ogromną śmiertelnością osadzonych, szacuje się, że od 50 do 90 tysięcy osób straciło tam życie - w wyniku głodu, chorób, egzekucji, a także deportacji do komór gazowych. Spośród Polek zginęło ok. 17-20 tys. - zmarły z głodu, chorób, w egzekucjach lub podczas marszów śmierci. Część więźniarek kilka tygodni przed końcem wojny zostało zwolnione z obozu i przetransportowane do Szwecji dzięki wstawiennictwu hrabiego Folke Bernadotta ze Szwedzkiego Czerwonego Krzyża.

Choć obóz został zajęty przez Armię Czerwoną 30 kwietnia 1945 roku, na jego terenie niewiele więźniarek doczekało wolności - zginęły w ostatnich tygodniach wojny, często w wyniku tzw. marszów śmierci.

Po wojnie Ravensbrück stało się jednym z najważniejszych miejsc pamięci o kobiecej martyrologii w czasie II wojny światowej. Po zjednoczeniu Niemiec w 1990 roku obóz znalazł się pod opieką Fundacji Brandenburgische Gedenkstätten, która odpowiada za jego konserwację, opracowanie dokumentacji i rozwój badań naukowych. Przez ostatnie trzy dekady teren dawnego obozu przekształcił się w przestrzeń pamięci historycznej opowiadającej o dramacie kobiet podczas II wojny światowej.

Muzeum w Ravensbrück jest miejscem odwiedzanym przez tysiące osób rocznie. W rocznicę zakończenia działalności obozu odbywają się tu uroczystości z udziałem żyjących byłych więźniarek, ich rodzin, przedstawicieli władz, dyplomatów i organizacji społecznych.

Obecnie Ravensbrück nie tylko upamiętnia ofiary III Rzeszy Niemieckiej, ale stanowi też ostrzeżenie przed totalitaryzmami, wojną i nienawiścią.

Polecamy materiały IPN:

- [80. rocznica wyzwolenia KL Ravensbrück](#)
- [Ewa Wójcicka: *Frauen Konzentrationslager Ravensbrück. Piekło na ziemi*](#)
- [Ewa Wójcicka: *Szkice z Ravensbrück. Maria Hiszpańska-Neumann i jej twórczość*](#)
- [Radosław Kurek: *Listy z „piekła kobiet”. Korespondencja Jadwigi Seifert z Ravensbrück*](#)
- [Justyna Staroń: *Halina Golczowa. Poetka z Ravensbrück*](#)
- [Radosław Kurek: *Materiały po członkiniach Klubu b. Więźniarek z Ravensbrück*](#)
- [Patrycja Resel: *Władka Matuszewska i jej „Wędrowne Ptaki” z Ravensbrück*](#)
- [Wioletta Woś: *Wanda Madler \(1890-1969\)*](#)
- [Zbigniew Stanuch: *Ravensbrück. Historia nie do zapomnienia. Perspektywa polska*](#)
- [Maria Lorens, Ewelina Małachowska: *„Idąc po Ich śladach...”. Ścieżka edukacyjna po Miejscu Pamięci i Przestrogi Ravensbrück*](#)
- [Wanda Kiedrzyńska: *Ravensbrück - kobiecy obóz koncentracyjny, IPN, Fundacja Cultura Memoriae, wyd. III*](#)
- [*Ślady zbrodni. Oblicza Pamięci. Katyń - Łączka - Ravensbrück*, oprac. Ewa Kowalska, Kamila Sachnowska](#)
- [*Golgota kobiet. Relacje więźniarek Ravensbrück i innych obozów koncentracyjnych ze zbiorów Polskiego Instytutu Źródłowego w Lund*, wstęp i wybór dokumentów Zbigniew Stanuch](#)
- [„Biuletyn IPN” nr 4/2025](#)
- [O tym nie można zapomnieć... - relacja z wyjazdu do KL Ravensbrück](#)
- [Film dokumentalny o filii obozu Ravensbrück w Königsberg in Neumark „Marsz śmierci”](#)

Powiązane wiadomości

Kurier Historyczny IPN

Bezpłatny dodatek do „Kuriera Szczecińskiego”

nr 2 (22), 25 kwietnia 2025 r.

Pamięć o KL Ravensbrück jest miarą naszego człowieczeństwa

Finał II wojny światowej przyniósł także likwidację obozu koncentracyjnego KL Ravensbrück i całej sieci powiązanych z nim podobozów. Oznaczało to szansę na powrót do domów tych spośród kobiet-więźniów, które przeżyły to prawdziwe piekło na ziemi, stworzone przez Rzeszę Niemiecką pod wodzą Adolfa Hitlera. Najliczniejszą grupę wśród nich stanowiły Polki – kobiety ukarane w ten sposób za przywiązanie do człowieczeństwa, osobistą odwagę, za poświęcenie w walce o wolność ich okupowanej Ojczyzny.

Wymuszająca praca, głód dewastujący organizm, bestialskie traktowanie, codzienność

brutalności i poniżenia, a także zabójstwa i zbrodnicze eksperymenty medyczne stały się przyczyną śmierci ponad 90 tysięcy kobiet wywiezionych do Ravensbrück. Te, które przeżywały, zostały naznaczone obawą traumą na całe życie.

Współczesne generacje mieszkańców naszych krajów winne są ofiarom tych nieludzkich praktyk pamięć i prawdę o ich losie. Nie wolno nam zapomnieć, że ten i inne obozy koncentracyjne były owocem zbrodniczych, ale zamierzonych wcześniej decyzji ówczesnego państwa niemieckiego. Wcielanych w życie przy użyciu zorganizowanego

aparatu urzędniczego i policyjnego. To szczególnej wagi przestroga na przyszłość.

„Kurier Historyczny” poświęcony pamięci o KL Ravensbrück, który oddajemy w Państwa ręce, jest w całości przygotowany przez szczeciński oddział Instytutu Pamięci Narodowej.

Wierzę, że lektura będzie dla nas wszystkich jeszcze jedną okazją do pogłębienia refleksji nad zbrodniczym dziedzictwem totalitaryzmów XX wieku, a jednocześnie wyznaczeniem szczególnego holdu dla ich ofiar.

dr Małusz Szpytma

Wiceprezes
Instytutu Pamięci Narodowej

Pamięci ofiar KL Ravensbrück – specjalny dodatek do „Kuriera Szczecińskiego” i „Nordkuriera” – największej gazety Meklemburgii-Pomorza Przedniego